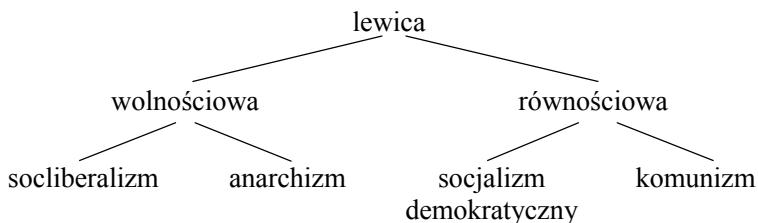

Ulrich Schrade, *Międzywojenna polska myśl narodowa. Od patriotyzmu do globalizmu*,
Wydawnictwo ARCANA, Kraków 2004, ss. 328

POLSKA MYŚL FILOZOFICZNO-POLITYCZNA A IDEA NARODU: ULRICH SCHRADE

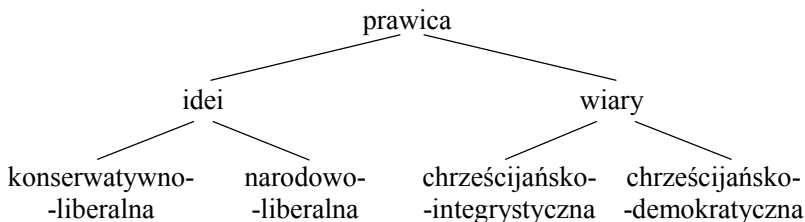
Jak zdefiniować wspólnotę zwaną narodem? Czy istnienie narodów jest czymś pozytywnym, czy negatywnym? Jakie są relacje między narodem, ojczyzną i państwem? W jaki sposób odnoszą się ugrupowania polityczne do narodu i ojczyzny? Problemy te są przedmiotem analiz Ulricha Schradego. Autor dzieli ugrupowania polityczne na lewicę i prawicę. Lewica wyznaje antropologię i aksjologię naturalistyczną, prawica – transcendentalną. Lewica jest za dużymi uprawnieniami państwa, prawica – za małymi.

Istnieje lewica wolnościowa i lewica równościowa. W ramach lewicy równościowej wyróżnia Schrade socjalizm demokratyczny i komunizm, a w ramach lewicy wolnościowej – socliberalizm i anarchizm. Otrzymamy więc następujący schemat:

Również prawica nie jest jednorodna. Mamy prawicę idei i prawicę wiary. W tej pierwszej wyodrębnia Schrade partie konserwatywno liberalne i partie narodowo-liberalne, a w tej drugiej – partie chrześcijańsko-

-integrystyczne i partie chrześcijańsko-demokratyczne. Drugi schemat ma postać:

Po ogólnej charakterystyce sceny politycznej przedstawieni są wybrani reprezentanci poszczególnych stanowisk politycznych i ich stosunek do narodu, ojczyzny i państwa. Henryk Elzenberg reprezentuje konserwatywny liberalizm, Roman Dmowski – narodowy liberalizm, o. Innocenty Maria Bocheński – do 1965 r. chrześcijański integryzm, po 1965 r. – chrześcijańską demokrację, Tadeusz Kotarbiński – socliberalizm, Mieczysław Niedziałkowski – socjalizm demokratyczny, Róża Luksemburg – komunizm. Czytelnicy mogą zapoznać się z obszernymi opracowaniami o tych filozofach i politykach.

W świecie współczesnym występują różne procesy integracyjne. Wyróżnione są dwa główne modele integracji: model amerykański – przez gospodarczy liberalizm i model europejski – przez wszechstronną regulację. Aprobata autora jest po stronie modelu amerykańskiego. Schrade przypuszcza, że integracje nie naruszają podstawowych więzi narodowych.

W końcowym rozdziale książki przedstawiona jest, za Zbigniewem Musiałem i Bogusławem Wolniewiczem, dynamiczna teoria wspólnoty. W tym ujęciu wspólnota jest ekskluzywną zbiorowością ludzką, którą łączą jakieś trwałe więzi duchowe. Wspólnota istnieje tylko wtedy, gdy siły spajające ludzi są większe niż siły ich rozpraszające (zob. Zbigniew Musiał, Bogusław Wolniewicz, *Ksenofobia i wspólnota*. Wydawnictwo ARCANA, Kraków 2003, s. 17-90). Dynamiczna teoria wspólnoty dobrze, według Schradego, opisuje wspólnotę narodową. Teoria ta „pozwala pokonać trudności teoretyczne, z którymi borykali się Dmowski, Bocheński, Niedziałkowski czy Luksemburg. Dynamiczna teoria wspólnoty narodowej osadza na głębokich podstawach takie, na przykład, tezy, jak: Dmowskiego, że każdy naród spajają inne siły we

wspólnotę, czy Bocheńskiego, że da się zbudować tylko definicję dla każdego poszczególnego narodu, a nie definicję dla narodu w ogóle, albo też Niedziałkowskiego zmagania z kwestią, czy naród obejmuje wszystkie klasy społeczne, czy też niektóre niekiedy wyklucza ze swego grona” (s. 304-305).

Zauważmy, że problemem podziału w filozofii i w różnych jej działach zajmował się Schrade już wcześniej. Widoczne jest to np. w jego książkach: *Idea humanizmu w świetle aksjologii Henryka Elzenberga* (1986), *Etyka. Główne systemy* (1992) oraz *Nurty filozofii współczesnej* (1997, 2003). Podziały te stanowią podstawę ukazanych wyżej podziałów politycznych.

Dobrze się stało, że literatura filozoficzno-polityczna została wzbogacona o nową ceną pozycję.

Jan Zubelewicz